

TAULA RODONA: ELS PERIODISTES I ELS MITJANS PÚBLICS

La taula rodona, presidida i moderada per Neus Bonet, membre de la Junta de Govern del Col·legi de Periodistes, estava formada per sis periodistes representants dels mitjans públics. Els professionals eren: Llúcia Oliva (TVE); Carles Francino (TV3); Montserrat Minobis (Ràdio 4-RNE); Josep Cuní (COM Ràdio); David Barbero (ETB) i Julià Álvaro (Canal 9). Tots els membres van estar d'acord unànimament en dos aspectes. Primer, el seu desacord sobre la gestió i control dels mitjans públics realitzada fins ara. I segon, la defensa, a ultrança, de la necessitat de ràdios i televisions públiques.

LLÚCIA OLIVA

TVE Catalunya

Les ràdios i televisions públiques tal com funcionen avui a Espanya no ofereixen condicions perquè els periodistes facin totes les funcions que les societats democràtiques han assignat a la premsa. Una informació veraç, honesta, completa i plural és la base de les societats democràtiques perquè permet als ciutadans de participar plenament i responsablement en la vida pública del seu país. Però, com que els que tenen el poder són corruptibles i tendeixen a servir-se a si mateixos, s'ha atorgat també a la premsa la funció de vigilància i control dels governants.

Aquestes funcions s'haurien d'acomplir en els mitjans públics millor que enlloc, perquè són de tots i haurien d'estar al servei de tothom. En teoria, no haurien de tenir les servituds econòmiques, comercials i empresarials de les ràdios i televisions privades. Ara, si a l'Estat espanyol, els mitjans audiovisuals públics no poden fer les seves funcions democràtiques, les raons s'han de buscar: primer, en la politització dels mitjans

públics, i segon, en la seva dependència econòmica exclusiva de la publicitat. Això limita la capacitat d'informar sobre certes persones, partits, institucions, empreses i serveis. A la pràctica, fa que els mitjans públics tinguin problemes per exercir el control dels polítics i protegir el públic dels abusos i errors dels governants, tal com seria desitjable. Al mateix temps, aquests mitjans també tenen dificultats per protegir els drets dels ciutadans com a consumidors.

La manca d'un model definit de televisió pública a Espanya i el nomenament polític del director general i dels caps d'informatius vicia tot el procés informatiu: des del nomenament del cap d'informatius, fins al del cap de secció, passant pel del redactor que informará sobre determinats partits o temes. A l'hora de nomenar els quadres directius de la redacció, compta més la fidelitat de les persones a unes idees o les amistats personals que les raons professionals. A més, molts directius no han de donar comptes de la seva capacitat i efectivitat a l'hora de fer la feina, ni tan sols de l'acceptació popular dels seus programes informatius. L'única cosa important és que sigui apreciat pels partits de torn.

Aquest funcionament afecta directament la redacció. Primer, perquè tothom sap, encara que ningú no ho admeti oficialment, que cal treballar sense perjudicar els interessos del partit que governa i els dels seus aliats polítics, i si es pot, cal donar-los un cop de mà. Després de tot, aquests partits són els que tenen a la seva mà el poder de posar i treure els responsables dels mitjans públics. Segon, perquè la situació que cada periodista aconsegueix a la redacció no depèn de si es treballa molt o poc, bé o malament, si s'és creatiu o innovador, de l'experiència professional. Tot depèn de la docilitat de cadascú, de la seva fidelitat als que manen o de l'habilitat per adaptar-se a la situació imperant.

Aquest funcionament a les televisions públiques no és recent, sinó que s'arrossega des de la seva creació. Per exemple, Televisió Espanyola ha viscut el franquisme, el Govern de la UCD, el del partit socialista i ara el del PP. Això vol dir que els periodistes s'han hagut d'adaptar a quatre situacions ben diferents que han portat canvis d'organització, de directius, de funcionament de la redacció, dels programes informatius, etc. Però cada Administració, salvant les diferències entre dictadura i democràcia, ha coincidit a voler utilitzar els informatius d'acord amb els seus interessos i ha convertit TVE en el seu instrument de propaganda política.

Això explica la total desmoralització de la redacció que ja ha arribat a la conclusió que no hi ha res a fer perquè qualsevol que sigui el partit que governi, sap que a TVE les coses seguiran igual: nomenament polític dels càrrecs directius de l'empresa en general i de la redacció en concret, cen-

sure, silencis o declaracions imposades, partidisme, etc. La gent veu que la capacitat i el rendiment professionals no serveixen com a moneda de canvi, i es viuen discriminacions si no es pensa i s'actua de la manera que s'ha decidit que és la políticament correcta. Com a conclusió, molts periodistes deixen de tenir com a fins últims de la seva tasca el dret a saber de la gent i el perfeccionament professional i ètic. S'abandona la lluita per aconseguir uns informatius millors i més efectius, més útils perquè els ciutadans entenguin el món en el qual viuen i puguin actuar en conseqüència.

D'altra banda, l'intervencionisme dels governs de torn en la política informativa de TVE ha fet que no s'hagi creat una cultura democràtica a l'interior de l'empresa ni tampoc a la redacció. Durant la dictadura, quan l'esperit de lluita era més viu, el que era políticament correcte entre els periodistes era mirar d'aixecar el sostre informatiu i colar algun gol. Ara, el més corrent és passar del problema, cobrar a final de mes i buscar satisfaccions professionals fora de TVE, perquè no existeix aquesta cultura democràtica pròpia de les televisions públiques en les quals els periodistes prioritzen el dret dels ciutadans a la informació.

L'intervencionisme dels governs en les televisions públiques també porta a canvis en els directius de la redacció que obeeixen més a interessos polítics immediats que a ideals informatius. A TVE Catalunya, per exemple, en dotze anys recordo haver vist, almenys, set caps d'informatius diferents i, com que cada vegada es comença de zero, no s'ha pogut crear tampoc una cultura informativa de televisió pública pròpia d'aquesta empresa. A part dels problemes mencionats, el que veiem és que els informatius de públiques i privades s'assemblen massa.

Si les ràdios i televisions públiques són un servei públic essencial, tal com diuen els seus Estatuts, els seus periodistes tenim l'obligació d'informar, no només d'allò que és sensacional i crida l'atenció i l'audiència, sinó d'aquelles coses més quotidianes que criden l'atenció de la gent perquè poden afectar la seva vida quotidiana. Si pensem que en una democràcia, el ciutadà ha de tenir un control de la seva vida i de les seves decisions, és necessari que tinguin una informació completa i honesta, profunda i contextualitzada, amb les opinions de persones rellevants i d'experts perquè es pugui formar la seva pròpia opinió del món que l'envolta avui o en el qual viurà demà.

Desgraciadament, la cultura de la supervivència que la politització dels mitjans públics ha portat a certes redaccions, fa que sovint s'oblidin els ciutadans que estan a l'altra banda de la pantalla. De vegades, amb els nostres silencis o les nostres informacions ja no es defensen ni tan sols interessos de governs o de partits, sinó els interessos d'individus deter-

minats o d'empreses ben allunyats de l'interès públic. I és que quan no hi ha objectius ni barems professionals que prevalguin per sobre de tot, quan aquests no són els paràmetres que es fan servir per avaluar la feina, es produeixen tot tipus de situacions viciades, tot tipus d'aberracions.

En aquestes circumstàncies, a les televisions públiques, hi ha poc lloc per als periodistes inquiets, crítics, creatius o innovadors. La innovació és, segons els experts, una de les claus per a la supervivència dels mitjans públics. En els informatius, les innovacions es podrien fer sortint de la immediatesa de la notícia del dia, ampliant el ventall de notícies que es donen, proposant un tractament més aprofundit, ampli i analític de l'actualitat. Els mitjans públics serien els llocs ideals per sortir de les rutines informatives basades en els accidents i les notes dels gabinets de premsa. Els periodistes d'aquests mitjans hauríem de poder sortir del dia a dia per considerar els processos i les tendències socials que s'estan desenvolupant i afecten o afectaran en el futur els ciutadans. Tot i que aquests haurien de ser els principis informatius dels mitjans públics, ara estan més ben vistos i són més còmodes els professionals que mantenen l'estructura existent, l'*statu quo*, i que no plantegen coses que poden xocar amb els interessos polítics, personals o comercials de l'empresa.

El moment en què la paradoxa informativa que es dona als mitjans públics es posa més de lleu és durant la campanya electoral. Aquesta informació té una gran transcendència perquè, en teoria, és la que faran servir els electors per decidir el sentit del seu vot. Els mitjans públics haurien de ser el lloc on els electors trobessin la informació més independent, completa i honesta, però tampoc aquí els periodistes podem exercir les funcions que ens són pròpies dins d'una societat democràtica. El Consell d'Administració de RTVE ens imposa una manera de fer la informació electoral, pactada amb els partits, i basada en el minutatge de les intervencions dels partits parlamentaris. L'objectiu inicial d'aquesta política és evitar la discriminació dels partits de l'oposició, però a l'hora de la veritat fa que la informació de la campanya s'acabi semblant més a un espot publicitari de cada partit que a una informació periodística.

Les normes electorals acaben impedit la informació sobre qualsevol partit o moviment electoral extraparlamentari, no es pot fer una tasca de vigilància i control de les promeses electorals ni de l'actuació que *han* tingut els partits i polítics que ja *han* exercit el poder. La televisió pública es converteix en una plataforma des de la qual els partits parlamentaris exposen les seves propostes i demanen el vot, però no promou un autèntic debat polític. Com més vots s'han tingut, més minuts es pot sortir a la informació electoral dels mitjans públics, i això contribueix a perpetuar el poder dels grans partits, al mateix temps que perjudica els partits petits o els que només es presenten en certes demarcacions. Però sobretot,

aquest sistema margina i estigmatitza les opcions extraparlamentàries que no entren mai en l'agenda informativa de la televisió pública.

Segons els estudiosos de la comunicació, els mitjans públics haurien d'anar més enllà de l'interès que cada partit té a mostrar-se davant del públic d'una manera determinada. Haurien d'aconseguir que totes les qüestions electorals importants siguin debatudes de manera pública i adient. Però aquest diàleg queda reduït als protagonistes de sempre, als líders arxiconeguts dels partits parlamentaris. Els mitjans públics haurien de fer un esforç per introduir diferents punts de vista i perspectives per evitar que l'agenda pública es confeccioni sempre de dalt a baix. Haurien de facilitar que en la discussió pública es tinguessin en compte preocupacions que els comentaristes oficials tendeixen a ignorar. Aquest és un altre motiu de frustració per als professionals que es veuen reduïts al paper de propagandistes sense que hi puguin fer res.

En la meua opinió, caldria aplicar una sèrie de mesures urgents per tal que els periodistes dels mitjans públics puguin donar la informació com els correspon en el si d'una societat democràtica. D'aquesta manera, recuperarien gran part de la moral professional:

1) Elecció de les persones que exerceixen la direcció del departament d'informatius segons criteris de professionalitat, capacitat i eficiència. Això implica que el director general de la cadena també haurà estat escollit segons aquests mateixos criteris i, evidentment, que no hauria de ser el govern de torn qui el nomenés.

2) Organització de les redaccions segons les necessitats professionals i no per garantir-ne el control ideològic.

3) Elecció de tots els càrrecs responsables de la redacció fent servir els mateixos criteris d'eficiència, professionalitat i competència.

4) Establiment d'objectius informatius clars tenint en compte la Constitució i les funcions assignades als periodistes en les societats democràtiques occidentals.

5) Establiment de mesures que protegeixin la llibertat d'informació i d'expressió dels periodistes, així com la seva independència. Per exemple, aprovar l'estatut de redacció en els mitjans públics on no existeixi.

Des que van començar aquestes jornades, estem donant voltes bàsicament al mateix i, com a mínim, en el plantejament d'arrencada que seria que no estem contents amb el model de gestió i control dels mitjans públics de comunicació, estem tots bastant d'acord.

Jo, la primera cosa que voldria dir és que tinc la sensació (jo sóc optimista de mena) que estem en un moment molt important i molt dolç, i que si ara no som capaços d'aprofitar aquesta inèrcia i aquest consens com a mínim de veus, que sembla que se senten cada vegada més, de voluntat de canviar aquest sistema de gestió i de control, potser trigarem temps a tornar a tenir a les mans una ocasió com aquesta. Crec que és un moment que hem d'aprofitar perquè una sèrie de factors i elements conjunturals ens ajuden moltíssim.

Jo tinc dues propostes concretes a fer respecte d'això. En primer lloc i de manera totalment de titular (ja que el que compta, bàsicament, és l'experiència de cadascú): jo fa prop de cinc anys que sóc a TV3, és la primera empresa pública que conec i el fet d'haver-hi estat treballant aquest temps no ha fet sinó convèncer-me, amb molta més força, de la necessitat que existeixin mitjans públics, que han d'existir sobretot quan ja les empreses privades, per exemple de televisió, estan absolutament consolidades i sabem el paper que fan. És una posició legítima creure que han de desaparèixer els mitjans públics, però jo, personalment, crec que no, que més que mai es fa necessària la seva presència, però, això sí, complint els motius fundacionals, que reclamen i motiven el seu naixement.

En el cas de TV3, el diagnòstic actual que algú pot haver fet en les darreres setmanes, i quan dic algú em refereixo bàsicament a forces polítiques, és el d'un panorama catastròfic. Jo, personalment, crec que, de cap manera, és així; em sembla que seria faltar a la veritat. Una cosa és comentar, i podem comentar-ho i ja ho comentarem, els problemes que la feina del dia a dia representa per als periodistes dels mitjans públics de comunicació, i l'altra, pintar, ara perquè s'acosta un calendari molt determinat, un panorama tan macabre com el que s'ha pintat en els darrers dies a propòsit de la polèmica per l'última entrevista al president de la Generalitat. En aquest cas, jo trencó una llança, ni que sigui interessada, a favor dels professionals que treballen als serveis informatius de TV3 i que moltes vegades, gràcies al seu desgast personal i col·lectiu, aconseguen que el producte que arriba al ciutadà (que és el que paga i, en definitiva, és el que compta) tingui uns nivells de dignitat i de deontologia

professional bastant raonables, bastant raonables. Ara bé, no és una situació de paradís, ni molt menys, i això també s'ha de dir.

Jo crec que el nucli de la qüestió rau en un punt molt concret i és que els periodistes (en qualsevol mitjà, però crec que en el públic estem obligats a un plus de condicions i d'actitud personal pròpia) necessitem uns mecanismes de blindatges i autoprotecció per poder prendre les decisions en cada moment d'una manera lliure. Una cosa tan senzilla com això. I d'aquests mecanismes, avui en dia, no en tenim suficients. És molt important, com a precedent sobretot, la posada en marxa de l'Estatut de redacció de TV3, no com un instrument que estiguem invocant cada cinc minuts en la nostra feina diària, però sí que existeix, que tothom té present que existeix i que, pel seu contingut, representa una arma (en el millor sentit de la paraula) de defensa per a la tasca periodística importantíssima. I fins i tot hi ha hagut alguna ocasió en què s'ha pogut utilitzar.

Una proposta concreta: crec, tornant a allò del moment històric, que del Col·legi de Periodistes, de la Comissió, del col·lectiu professional, d'allà on sigui, ha de sortir en aquest moment una petició expressa a tots els partits que, a curt i mitjà termini, un horitzó electoral claríssim, es comprometin per escrit a incloure en els seus programes, com a mínim, la petició de negociar —i d'asseure's a parlar-ne amb els professionals— una reforma en profunditat dels mecanismes de gestió i de control dels mitjans. Crec que aquesta és una exigència que hem de fer com a col·lectiu en aquests moments, perquè les coses són com són i ara l'última paraula, l'últim nivell de decisió està en mans, únicament i exclusiva, dels partits polítics, que tenen tota la legitimitat democràtica, social i ciutadana (que ningú no discuteix). Aquesta proposta, com a mínim pel que fa a mi, no és un discurs corporativista ni gremialista ni pretén deslegitimar la importància democràtica que tenen els partits. El que passa és que en aquests moments tenen un poder de decisió absolutament desproporcionat i són capaços de portar fins a les últimes conseqüències la perversió del sistema.

Jo voldria recordar només un fet concret, que crec que ja és el sùmmum (aquí vam tocar sostre i ara sembla que anem baixant), que va ser la designació de López Amor com a director general de RTVE. Això és la perversió del sistema sense cap mena de maquillatge; és a dir, ja no és trajectòria, tarannà, significacions, una etiqueta per aquí, una etiqueta per allà... no, no, no, és per collons. O sigui, un diputat, d'un partit en exercici que ha guanyat unes eleccions, cap a dirigir els mitjans de comunicació públics d'aquell país. I em sembla que això és un toc d'alerta que, com a col·lectiu professional, ens hauria de fer una mica de vergonya. Ara la cosa ha canviat, ara hi ha hagut realment una modificació substancial, però, no ens enganyem, hi ha hagut una modificació per una sèrie d'inte-

ressos (factors empresarials, de les plataformes digitals, etc.) i sobretot un principi d'acord entre els dos grans partits. Però no hi ha hagut cap signe (com a mínim, jo no l'interpreto) de voluntat manifesta i clara de voler canviar els fonaments d'aquest sistema.

És a dir, una cosa és l'equilibri que un mitjà públic de comunicació ha de mantenir com a portaveu de tots els col·lectius (socials, culturals, polítics, esportius, etc.) i l'altra, el sistema de peatges i quotes que tots els partits, sense excepció, cadascun en proporció a la seva força, intenten imposar i que, en el cas de TV3, la gent més veterana i la que no fa pas tant que hi som coneixem perfectament. Tots tenim molt clar que com a mitjà públic hem de mantenir una proporció i un equilibri; una altra cosa és quan tots els partits (hi insisteixo: tots ho fan, del primer a l'últim, sense excepció) ho intenten, coaccionen directament, amenacen amb preguntes al Consell d'Administració... això passa, això passa en els termes amb què ho estic explicant i això és el que no permet, hi insisteixo, que els periodistes prenguin les seves decisions en unes condicions de tranquil·litat intel·lectual i professional necessàries.

Hi ha hagut un altre exemple, que també cito perquè és molt concret, que fa referència a la pregunta: on acaba la informació legítima d'una feina de govern i on comença la notícia apologetica? Per exemple, el desplegament inusual i espectacular de Canal 9 amb la inauguració de l'últim tram de l'autovia Madrid-València, comparable d'altra banda al que vam fer a TV3 amb l'eix Transversal. Són obres públiques d'una gran importància, d'una gran repercussió ciutadana, però la sospita evident, com a mer espectador, que allò va més enllà, que se sobredimensiona la importància d'aquella obra. El periodista ha de poder marcar aquesta frontera sobre la informació de les coses que es fan i l'apologia en nota de premsa. I les condicions per prendre aquesta decisió, actualment, en els mitjans de comunicació públics no estan assegurades.

Per tant, repeteixo, és un moment històric, és l'hora de demanar als partits polítics un compromís perquè cedeixin una part d'aquest protagonisme a això que s'anomena ampul·losament «la societat civil» i, sobretot i molt important, és l'hora de l'autoexigència professional. No es farien moltes de les *cutrades* que de vegades s'han fet sense col·laboracions, actives o passives, de la gent que treballa als mitjans. Això tinguem-ho clar. Es poden prendre decisions errònies, però hi ha qüestions... que les veus quan te les plantegen... que veus que són blanques o negres. I el periodista, sobretot el d'un mitjà públic, està obligat a aplicar aquest plus d'honestedat que se suposa aplicable a qualsevol professió. Les frases «ja sabem on treballem» o «mira, aquestes coses són així» no són més que una pura excusa, una coartada i un exercici d'autocensura que de vegades abunda més del compte en aquests mitjans.

Jo, al contrari que el Carles, em manifesto escèptica, i m'haig de manifestar escèptica perquè fa molts anys que treballo en una ràdio i una televisió públiques (l'ens RTVE) i perquè m'he adonat... Quan se'm va demanar de participar en aquesta taula rodona, jo m'havia preparat un petit text que reflexionava sobre diverses qüestions que ens afecten directament com a professionals de l'ens públic RTVE o dels ens públics més en general. I em sento escèptica perquè l'any 1979 en el Primer Congrés de Periodistes Catalans plantejàvem els mateixos casos que en aquests dos dies s'han plantejat i debatut. El Carles ha formulat una exigència als partits polítics, exigència que nosaltres ja vam formular en les primeres eleccions democràtiques, l'any 1977! Perquè en el període previ a aquestes eleccions, tot just a les acaballes del franquisme i l'inici i evolució de tot el període de la transició, un grup de companys i companyes que treballàvem, aleshores ja, en l'únic mitjà públic que existia a l'Estat espanyol, que era RTVE, ens havíem agrupat en una mena de comissió de treball i de debat perquè vèiem que ens enfrontàvem a uns nous temps i, per tant, a uns nous reptes, i als professionals que treballàvem en aquest mitjà no ens havia d'agafar a contrapèl.

Evidentment, tots els partits polítics que van acudir a les primeres eleccions democràtiques i després, conseqüentment, a les posteriors, en els seus programes electorals plantejaven amb tota claredat què és el que havien de ser la ràdio i la televisió públiques, en aquells moments, hi insisteixo, RTVE, fins a l'any 1982 en què apareix la Corporació Catalana de Ràdio i Televisió (CCRTV) i després la basca, etc. I tots, sobre el paper, s'ho plantejaven molt bé. Però han passat més de vint anys i seguim allà on érem, exigint als partits polítics que tinguin ben clar quin és el model de ràdio i televisió pública que cal tenir a l'Estat espanyol en aquests moments. Francament, m'he de sentir escèptica per força!

Vosaltres sabeu, tan bé com jo, que tant els consells d'administració com els assessors són absolutament ineficaços i inoperants, que estan creats per a les quotes polítiques, de la presència de cadascun en el seu respectiu parlament. Què debatem aquí? Què demanem? Demanem que el servei públic de ràdio i televisió, tant espanyola com autonòmica, sigui eficient i eficaç. Jo em trobo en aquests moments una mica en terra de ningú i us diré per què (i suposo que a la Lúcia Oliva li deu passar exactament el mateix): perquè treballem a la ràdio i televisió públiques estatals i aquí es plantegen els canvis que s'han de suscitar en el si de la ràdio i televisió catalanes, i tant els teòrics com els experts en aquestes qües-

tions obvien el paper que pot tenir la ràdio i televisió públiques estatals. I hi fem un paper... en aquests moments petit, ínfim... i si el tenim és gràcies a aquesta autoexigència que també reclamava el Carles Francino.

Tenim molt clar: primer, que treballem en un mitjà de comunicació públic i, segon, que aquest mitjà de comunicació públic estatal està treballant i actuant al Principat de Catalunya, és a dir, al nostre país, on el que hem de potenciar és la llengua, la cultura, la història, la multiculturalitat que en aquests moments conforma el nostre país. M'haig de sentir escèptica per força, hi insisteixo.

Ens trobem, a més a més, amb tres models de ràdio públiques: COM, CCRTV i RTVE i, si ho recordeu (no cal que sigui més clara perquè tots ho sabeu i ho podeu constatar) defineixen tres opcions polítiques claríssimament. I, pel mig, els professionals que hi treballem. Si no tenim autoexigència nosaltres... És evident que estem treballant en un mitjà públic i estem fent funcionar uns serveis públics per l'autoexigència professional.

L'any 1996 hi va haver el Primer Congrés de la Ràdio a Catalunya i vam tornar a plantejar-nos les mateixes qüestions que ja ens havíem plantejat en el Primer Congrés de Periodistes Catalans on, per primera vegada, la gent que treballava en el mitjà escrit va compartir els debats sobre els mitjans de comunicació amb gent que venia de la ràdio i de la televisió als quals, fins llavors, no se'ns considerava periodistes. Sortosament, ara tots estem treballant per al periodisme i perquè el periodisme sigui eficaç, plural, democràtic, etc.

Però és veritat que sense el compromís dels polítics aquestes propostes que formulava Josep Gifreu en la seva exposició... aquells vuit punts... em sembla que són els vuit punts sobre els quals, al llarg de tots aquests anys, hem estat pensant, reflexionant i meditant. Però si no hi ha el compromís dels polítics de tirar endavant un servei públic que parteixi d'aquestes característiques, on hi hagi uns consells de control exigents (no en funció de les quotes polítiques de representativitat parlamentària), ho continuem tenint pelut.

Fixeu-vos... demà dia 13 de desembre, Ràdio 4 farà vint-i-tres anys. En aquest espai de temps hem tingut, si no ho recordo malament, entre dotze i tretze directors, i ara una directora. Quin criteri de servei públic es pot mantenir en una emissora de ràdio pública, si cada dos anys es canvia el director o directora? Cada canvi significa un canvi total en la programació i, el que resulta més fumut, sense cap tipus de criteri general. Simplement aquell «ah, jo busco d'aquest que em faci de cap de programes, jo busco d'aquell que em faci de cap d'informatius i ara entre tots tres intentarem arrodonir i amenitzar una programació de vint-i-quatre hores de ràdio», sense cap altre criteri, de si és o no és servei públic i, a més a més, condicionat pel partit de torn que té darrere, a les espatlles.

A mi m'agradaria anar una mica més enllà, que no vol dir que discrepi de les coses que s'han dit fins ara..., ans al contrari. Però m'agradaria partir d'un punt que és anterior a tot això que intentem debatre aquí i que és bàsic, al meu entendre..., discutible però bàsic.

La informació és un dret i s'ha convertit, o l'hem convertida, en mercaderia. Això, que a mi em sembla avui dia elemental, té a veure, al meu entendre, amb els mitjans públics i aquí hi ha el problema afegit. Perquè se'ls demana (i crec que ha de ser així) que defensin més el dret que la mercaderia, i això sembla que no passa.

Es diu que els mitjans públics (ho diu la presentació del programa) pateixen una crisi generalitzada: crisi econòmica, crisi d'audiència, crisi de model i del paper que han de fer a la societat. Em permeto esmenar la plana al programa perquè la crisi d'audiència no és veritat; la crisi econòmica és un fet, la crisi de model... —per això l'estem debatent—, però la crisi d'audiència..., no. La televisió més vista a Espanya és TVE. La televisió més vista a Catalunya és TV3. I són dues televisions públiques. Per tant, no és cert que hi hagi crisi d'audiència. Una altra cosa és si preguntem (i això incideix en la crisi de model i en la crisi econòmica) a quin preu paguem que no hi hagi crisi d'audiència. I aquí sí que és on entra el debat i aquí és on comparteixo el punt plantejat pel professor Gifreu sobre el fet que s'ha d'exigir a la ràdio i a la televisió públiques una programació de qualitat però també per a la gran audiència.

Aquest és un debat enverinat en el seu origen per moltes raons. Fa catorze anys que treballo als mitjans públics, però abans havia treballat als privats. A finals dels setanta, ja va començar la campanya dels mitjans públics contra els mitjans privats amb l'acusació, en aquell moment directa, de la competència deslleial per la publicitat. En aquella època, la ràdio pública a Catalunya només era RNE, va aparèixer Ràdio 4 que acceptava publicitat, a diferència de RNE, i hi havia un altre canal que també era de l'ens públic, que era Radio Peninsular, que vivia de la publicitat, que se sufragava per la via de la publicitat o, com a mínim, feia programació altament publicitària. I a mesura que aquests canals (Radio Peninsular i Ràdio 4) van començar a tenir publicitat, els privats, legítimament, van començar a posar el crit al cel. Per què? Perquè hi havia el que en deien una «competència deslleial». Com que han aparegut més canals públics que accepten publicitat —de fet, tots els que han aparegut després accepten publicitat—, el clam de la competència deslleial ha augmentat.

I és cert, vist des dels interessos privats, que la competència és deslleial. Vist des dels interessos públics, com tot, és discutible. Plantejo això perquè, per damunt de tot, com que els paràmetres que s'han considerat eminentment vàlids per a l'avaluació pública són els de les audiències i l'audiència es comptabilitza amb xifres absolutes, és a dir, amb valoracions quantitatives i no qualitatives, a partir d'aquí s'està enmig d'un cercle viciós que costa de trencar. Faig aquesta descripció del paisatge perquè, al meu entendre, no es pot analitzar un punt concret, com és la crisi del model públic, sense tenir en compte això; perquè si no es té en compte això, aleshores ja no es pot entrar a parlar ni de cànons ni de més finançament ni de qualsevol dels aspectes merament econòmics.

Ara bé, havent dit això i atenint-me a la convocatòria (periodistes i mitjans públics), voldria partir de la base de la defensa a ultrança dels mitjans públics, per part meva, i em sembla que, apel·lant només a la meva dedicació, ja està tot dit, tampoc no cal que perdi el temps amb gaires paraules. Però també des d'aquesta defensa crec que és necessària l'autocrítica, i l'autocrítica no es fa. És més fàcil dir que un mitjà públic està manipulats que no analitzar qui diu que està manipulats. Evidentment, ho diuen els mitjans privats, com si, en el supòsit que la manipulació existeixi com un fet global, els manipulats fossin el màxim exponent de l'objectivitat que, de passada, diem que ja s'ha demostrat que no existeix.

Dic això perquè, és clar, quan hi ha declaracions públiques d'acusació d'un mitjà públic que està al servei de... qui sigui, gairebé sempre, no sempre, però gairebé sempre, qui acusa té una mena de necessitat imperativa immediata d'excloure'n els professionals, però sabem que no és així. Es diu per quedar bé, no fos cas que aquells professionals se sentissin directament increpats i després fossin més durs amb qui fa aquesta crítica. Qui reflecteix després aquesta crítica? Els mitjans privats. A través de qui? De nosaltres mateixos, els periodistes. Qui demonitza el periodista que opta per un servei públic, amb l'etiqueta de la tendenciositat o d'estar al servei dels interessos ideològics partidistes concrets? Nosaltres, al cap i a la fi. No en som l'origen, però sí que en som els transportadors.

Qualsevol persona, qualsevol periodista que hagi tingut l'opció de treballar en tots dos àmbits sap que això funciona així i que li costa relativament poc, que *ens* costa relativament poc, acusar l'altre, el nostre col·lega, d'haver-se posat al servei de, a disposició de. I permeteu-me la franquesa: com que he estat demonitzat en dues ocasions, crec que tinc una certa autoritat per poder-ho dir.

Voldria començar amb dos advertiments. Un de personal, en el sentit que tinc molts més dubtes que certeses; i, després, l'altre és que, pel que he escoltat aquest matí, m'ha fet la impressió que aquí teniu un nivell de reflexió bastant més avançat, com a mínim que el que tinc jo i el que tenim al País Basc. Em fa l'efecte que entre vosaltres hi ha una certa coincidència en els plantejaments a la qual nosaltres encara no hem arribat.

No obstant aquestes dues deficiències, he elaborat una llista de deu punts sobre la situació dels periodistes en els mitjans públics, ràdio i televisió:

1) Parteixo del següent criteri: crec que tots els periodistes, siguem on siguem, hem de treballar amb uns criteris professionals i ètics per informar. Insisteixo que tots. Jo crec que aquests criteris, des del meu punt de vista, cal exigir-los i cal fer-ho en igual mesura, tant a mi com a tots els periodistes, tant si treballen a la ràdio i televisió públiques com privades o en diaris.

2) Centrant-nos en les ràdios i televisions públiques, crec que per a aquesta tasca dels periodistes hi ha algunes dificultats i deficiències. Aquests mitjans públics, tots o gairebé tots, estan regits per unes lleis i aquestes lleis diuen que aquests mitjans han de ser un instrument per a la defensa de la democràcia, la convivència, l'autogovern, la cultura pròpia, la llengua pròpia, etc., tot un seguit de principis democràtics. Vull deixar ben clar que estic a favor de la democràcia, la convivència, l'autogovern, tot, però crec que els mitjans informatius no poden ser instruments de res, ni d'aquestes coses tan belles i interessants. Crec que ni els mitjans públics ni els privats no han de ser instrument per a res. El millor que pot fer un mitjà informatiu per a la democràcia, per a la convivència, per a l'autogovern..., és informar bé.

3) A més de la subordinació als principis establerts per aquestes lleis, crec que, de fet, per la meua experiència i pel que conec, les ràdios i televisions públiques són utilitzades pel Govern que en aquells moments és en el poder. Aquest control està garantit perquè els màxims responsables (director general, membres del Consell d'Administració) són nomenats pel Govern i, per tant, no hi ha cap problema per a aquesta utilització. Crec que hi ha dues maneres de dur a terme aquesta utilització: una és més brusca, ja que es donen ordres directes, d'obligat compliment, i es compleixen i punt; l'altra manera és més subtil i consisteix a crear una atmosfera en la qual és notícia el que fan determinades persones i no és notícia el que fan d'altres.

4) A més d'aquesta utilització per part dels polítics, a les ràdios i televisions públiques hi ha una clara esclavitud respecte de les audiències. Se m'escapa si és un grau major o menor a les públiques que a les privades, però deu ser, si fa o no fa, igual.

5) Davant d'aquesta situació, què podem fer? Potser és obvi i evident, i fins i tot una banalitat, dir que, al meu entendre, cal substituir la subordinació a aquests objectius polítics, la utilització i els condicionaments de l'audiència per uns criteris professionals i ètics. Potser és evident, però em sembla que hem de lluitar en aquest camí i, dir-ho no sé si està de més, però tenir-ho en compte tots els dies em sembla que seria necessari.

6) Crec que el treball i el producte de la televisió i de la ràdio tenen un efecte col·lectiu, malgrat que hi hagi grans estrelles que sembla que tenen llum pròpia o que creuen que tenen llum pròpia, però insisteixo que crec que el producte televisiu és un producte que té un efecte col·lectiu i, en conseqüència, la lluita per aconseguir aquestes accions i donar el tomb als criteris hauria de ser col·lectiva. Els consells de redacció podrien ser el camí per tenir clars els criteris o codis deontològics, però haurien de ser consells de redacció efectius (que no estiguin nomenats en més del 50 % pels de dalt, perquè llavors serveix de ben poc, com una experiència que conec que per això va quedar frustrada).

7) Quant a l'eficàcia, crec que és força estèril, sobretot a curt termini, lluitar per canviar les estructures i les lleis que regeixen els mitjans públics de ràdio i televisió. Crec que és estèril perquè, bé, en definitiva ho han de fer els polítics i, què voleu que us digui, crec que les reformes que puguin fer els polítics... Allà hem tingut una experiència, i és que s'acaba de reformar la Llei de l'ens ETB, i a partir d'aquesta nova legislatura, d'aquestes eleccions, el director d'ETB ja no serà nomenat directament pel *lehendakari*, sinó pel Parlament. Jo crec que és un pas, sincerament, però bé... no em sembla un canvi específic, qualitatiu. En tot cas, quant a l'eficàcia, podríem lluitar per aconseguir que aquelles persones que seran nomenades pels polítics (no hi renunciaran) com a mínim no siguin polítics, i posar alguna condició, que siguin provisionals. Tan servei públic és la salut com la informació. No crec que als polítics se'ls acudís de posar un enginyer de camins perquè dirigís els hospitals. Doncs que, com a mínim, siguin professionals de la informació.

8) Aquest procés de professionalització exigeix també de nosaltres un gran esforç en un doble sentit: en la tasca diària hem de fer un esforç bastant més gran —jo no sé com esteu aquí, però allà hi ha força desànim i bastants professionals hem «llançat la tovallola», i el treball, crec, no es fa amb molt d'esperit. I també crec que hem de lluitar per reciclar-nos profes-

sionalment, perquè si fem les coses ben fetes, tècnicament i de manera professional, investigant bé les notícies, em sembla que serà més difícil, una mica més difícil, que ens controlin, que ens manipulin, que ens utilitzin.

9) Desitjo manifestar el meu pessimisme. Crec que no anem per bon camí perquè els criteris ètics i professionals estiguin per damunt dels criteris polítics. Per part dels polítics, no veig cap símptoma que vulguin evitar aquesta utilització i per part de la professió, crec que cada cop més justifiquem la situació, ens hi adaptem i desistim de fer-hi res.

10) Una autocrítica per part de les persones que treballen en mitjans públics i, per això, m'agradaria fer una referència als qui treballen en mitjans privats: sóc conscient que m'ho miro des de fora i que sóc injust, i que potser no conec la situació, però em fa la impressió que els treballadors dels mitjans privats, especialment ràdio i televisió, estan pitjor que nosaltres, tenen pitjors convenis, tenen pitjors situacions laborals i, en conseqüència, són més dèbils i, per tant, han d'empassar-s'ho tot més que nosaltres.

JULIÀ ÀLVARO

Canal 9

És la tercera vegada que m'han convidat ací, a Catalunya, i tinc la sensació de ser una cosa així com el pobre aquell de l'obra de Calderón que li demostrava a l'altre, que es pensava que era el més pobre del món, que no era el més pobre del món. I jo tinc la sensació que quan vinc ací faig sempre este paper, de demostrar que si ací hi ha problemes, un poquet més al sud n'hi ha molts més.

Jo aposte per la televisió pública, crec que sí, que la televisió pública té futur i que, a més, ha de ser absolutament competitiva, coste el que coste, sempre que complisca dues condicions: una programació de qualitat i una informació plural. Això per una banda, perquè també he de dir que, en tant que sóc periodista d'un mitjà públic, no estic gaire orgullós de la informació que donem els mitjans públics.

A mi em sembla que el problema en el qual ens trobem és que esta sensació que els mitjans públics estan controlats pels partits polítics està tan estesa en la societat que la gent (segurament no els que estem ací, que podem reflexionar i arribar a la conclusió que les coses no són com

haurien de ser) ja creu que les coses són així perquè no poden ser d'altra manera. I crec que això és molt greu.

I encara és més greu que en les mateixes redaccions dels mitjans públics s'estén cada vegada més esta sensació, que les coses són com són, i així s'han utilitzat alguns tipus d'apel·lacions com «ja sabem per a qui treballem», i jo crec que això cada volta està més interioritzat per part dels treballadors i em pareix d'una gravetat enorme, enorme.

És evident que els responsables que s'hagi arribat fins a aquesta situació..., nosaltres, els periodistes, en tenim molta responsabilitat, però no som nosaltres, en tant que som periodistes de base, sinó que, en això, hi fan molt, evidentment, els partits polítics que estan fent esta tasca d'infiltració i de control absolut dels mitjans de comunicació públics, des de fa molt de temps, i també les direccions de les nostres empreses que es dediquen a precaritzar (ells en diuen «renovar») les nostres redaccions i fer prevaler sempre la fidelitat i no la professionalitat.

És evident que arrosseguem un model; a nivell estructural, a nivell de fons, el model de control de la televisió pública no ha canviat des del franquisme i, per tant, per això ens passa el que ens està passant. Després d'iniciada la transició, quan els polítics tenien aquella desconfiança tan gran a cedir parcel·les de poder, van establir aquell Estatut de ràdio i televisió, i després d'allí, han eixit totes les altres lleis de creació dels ens autonòmics, amb un control molt estricte per part dels partits polítics..., i això no ha variat. Ací està la clau: uns consells d'administració repartits, com ja heu comentat ací, per quotes.

Voldria afegir una cosa que no s'ha comentat. Quan diem que el Consell d'Administració es reparteix per quotes, encara em pareix més greu perquè jo crec que és una mica com el cavall de Troia, de la manipulació política, que després està en els consells d'administració i després en els de redacció. És el que passa, per exemple, quan hi ha campanya electoral; què fem, que jo ho veig a Canal 9 i ho veig en d'altres cadenes: repartir dins dels informatius per quotes la informació electoral, que s'ha d'informar dins dels informatius de la informació de Convergència i Unió o del PSOE o del PP més que no hem donat de determinat partit pel fet que tinga menys representació. A mi em pareix que això és terrible i dóna peu al fet que, després, quan un determinat partit guanya aquelles eleccions se senta, amb tota la raó del món, l'amo de la informació, perquè ja ho ha estat de la seva quota durant la campanya electoral.

Jo estic ací per parlar de la televisió pública, estic d'acord que la situació dels treballadors de la privada no és millor que la nostra, però crec que no està mal que nosaltres fem esta crítica. Per exemple, els drets laborals, també tot el món sap que a voltes no es respecten ni a les empreses

públiques ni a les privades, però tot el món també té molt clar que el respecte dels drets laborals és major en les empreses públiques, encara que se'n sent a parlar molt més, dels problemes laborals de les empreses públiques.

Nosaltres, en el tema de la informació, hauríem de fer el mateix, no ens hauria de preocupar que es parlara de nosaltres, dels nostres problemes de manipulació o censura, de les nostres maneres de donar la informació, si arribàrem tots a la conclusió que la gent té la percepció que, encara que se'n parla més d'aquells, també està més orgullosa de com s'estan fent les coses perquè sap que els altres estan pitjor. Però és que jo crec que aquesta no és la sensació en general. La sensació en general és que els mitjans públics estan més manipulats. No crec que sigui cert, però sí que hi ha aquesta sensació.

Que ningú no es pensi, que no tingui la sensació, que els mitjans privats no estan manipulats. És clar que ho estan, per interessos econòmics però també per interessos polítics.

De tota manera, a mi hi ha una cosa que em preocupa molt i és, a banda de la manipulació, la trivialització informativa en què estan els informatius de les cadenes públiques. Em pareix molt greu perquè suposa fugir de la faena que nosaltres tenim i que és oferir a la gent una informació important, que li servisca per poder administrar-se com a ciutadà en democràcia. En la mesura que nosaltres, en lloc d'aportar informació important, aportem informació anecdòtica (d'allò que en diuen, quan fan la diferència: «això no és important però és interessant» i a mi se'm posa la pell de gallina perquè ja sé que parlaran d'uns elefants d'Àfrica que volen o del que sigui), aquesta trivialització és molt còmoda per als polítics perquè suposa no incidir en aquests temes que jo dic importants, és molt barata o, com a mínim, més barata per als empresaris i, a més, és més fàcil per als periodistes (i ho hauríem de reconèixer nosaltres); en la mesura que trivialitzem la informació, gairebé qualsevol pot estar al front d'uns serveis informatius.

Jo voldria plantejar unes quantes preguntes sobre la manipulació. Jo no entenc per què a les televisions públiques, quan entrevistem els nostres dirigents polítics, fem preguntes tan dòcils. Jo no entenc per què els reportatges més profunds que fem les televisions públiques sempre són històrics o de molt lluny, i mai són de casa o de coses de molt a prop. Jo no entenc per què, després de tants anys, de tants centenars i centenars de periodistes que treballem en això, mai una televisió pública ha descobert una irregularitat, un error greu d'un dirigent..., mai, després de tants anys. No ho entenc, i com que aquestes preguntes no tenen resposta per a mi, em pareix que el debat sobre això és absolutament insubstancial.

Per acabar, em pareix que parlar d'informació a la televisió pública és molt important perquè..., que els mitjans privats tinguen interès per fer negocis i estiguen immersos en este afany pel guany implica una determinada informació, que ens converteix a nosaltres, els mitjans públics, en la que ha de ser la millor eina per tal de fer arribar a la gent informació de qualitat, és a dir, nosaltres hem de ser la millor garantia que tinga la gent per estar informada, per rebre informació lliure i veraç, tal com diu la Constitució, i com diuen els nostres codis deontològics, informació plural i objectiva. I en la mesura que nosaltres no fem aquesta faena, el que fem és deixar en poca cosa l'estructura real d'un règim democràtic, d'alguna manera posem aigua al vi de la democràcia.

Recollint una idea que he sentit abans, està molt bé guanyar el futur, sempre hi som a temps, però el que realment és important és guanyar el present, i sempre l'estem perdent. Crec que hem de guanyar el present i crec que el present només es pot guanyar, ara en aquests moments no se m'acudeix cap altra cosa, amb la posada en marxa de consells superiors de l'audiovisual que funcionen, no d'assessorament, de suport..., no, no, que tinguen funcions molt clares de control, de seguiment i de sanció; de sancions que arriben a retirades de llicència en el cas de les empreses privades, si convé, amb multes importants, amb el que siga..., i en el cas de les públiques, si convé que s'arribe a la destitució dels directius. No pot ser que només siguen coses d'assessorament, que tinguen alguna cosa més. Jo crec que aquesta és l'única solució. A tot el món, i no només a Europa, n'hi ha, uns funcionen millor i d'altres pitjor, però convé que n'hi hagen, que funcionen perquè no ens hem de conformar només amb el futur, sinó que hem d'intentar guanyar el present.

DEBAT POSTERIOR A LES INTERVENCIONS

Carles Francino va encarnar la postura més optimista, Montserrat Minobis, la més escèptica i Josep Cuní va mostrar el perfil més crític amb els mateixos professionals. Gran part del debat es va centrar en la coacció que pateixen els professionals per part dels partits polítics. Segons els participants, «davant d'aquesta coacció, cal una autoexigència dels periodistes per poder autoprotegir-se i així poder prendre decisions d'una manera lliure». Carles Francino va llançar una proposta, i alhora una exigència, i va fer la petició expressa que els partits polítics s'havien de comprometre, per escrit, a incloure en els seus programes la possibilitat de negociar amb els professionals del servei públic una reforma sobre els mecanismes de gestió i control d'aquest servei.

Josep Cuní va puntualitzar que sí que hi havia una crisi de model dels mitjans públics i també una crisi del seu finançament, però no una crisi d'audiència. Va recordar que tant a Catalunya com a l'Estat espanyol les cadenes més vistes eren dues televisions públiques. Pel que fa als ingressos publicitaris que obtenen els mitjans públics, el representant de COM Ràdio va dir que sí, que era certa la competència deslleial, vist des del punt de vista dels interessos privats.

David Barbero (ETB) va reconèixer que a Catalunya, comparant-ho amb el País Basc, hi havia un nivell de reflexió més avançat sobre l'actual situació del servei públic. També es va mostrar pessimista, ja que Barbero va dir que no creia que els criteris professionals i ètics estiguessin per sobre dels criteris polítics.

«Cal destruir l'axioma de servei públic igual a servitud política. Aquest és un dels canvis urgents que cal aconseguir», segons Julià Álvaro (Canal 9). Per ell, «el servei públic ha de ser competitiu amb dues condicions. Ha de tenir una programació de qualitat i ha d'oferir informació plural».

Llúcia Oliva (TVE) va expressar la frustració i impotència que, segons ella, «pateixen els periodistes que treballen als mitjans públics. A l'hora d'informar, no només hi ha coacció per part dels polítics, sinó també de la publicitat». Per la Llúcia Oliva, «es premia la docilitat i habilitat d'adaptar-se als canvis polítics, i no es valora pas els periodistes innovadors i creatius».

La postura més pessimista va estar representada per Montserrat Minobis (RNE). Per ella, «el canvi de la situació actual del servei públic només està en mans dels polítics. Als periodistes només els queda pressionar i esperar». Francino va contestar a aquesta actitud pessimista, i es va proclamar en contra de la resignació i de la impotència. «Aquest canvi desitjat trigarà a arribar», segons Josep Cuní. «I un dels motius del seu retard és la autocensura existent a les redaccions. Autocensura provocada per actituds personals i autocensura deguda a la precarietat laboral que viuen els periodistes.»

La proposta més revolucionària va venir des del públic. Antoni Esteve, director de Lavínia TV, va proposar que els professionals, durant el proper període d'eleccions, es neguessin a oferir els blocs publicitaris de campanya electoral que hi ha als informatius. Tothom va coincidir a titllar-la de bona idea, però es va dir que un dels problemes radicava en com s'hi podrien negar i quines conseqüències hi hauria.